

ACC. N:R M. 10538: 1-11.

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Erik B. Karlsson*
 Härad: *Nordstade* Adress: *Bråskorp, Tring*
 Socken: *Tring* Berättat av: *far o. morfar*
 Uppteckningsår: *1947* Född år *1847-1822* i *Hjätstuga - Or. Hoby*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-

Lwf. 59.

ACC. N.R. M. 10538 /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden.

Vad nu här säges gäller mellanbygden av Blekinge.

Som en början kan sägas att den största förändringen här skedde strax efter de s.k. svåra åren 1867-68-69, det var frost och torka som gjorde att all sädesodling slog fel och ortens folk fick äta bark i brödet, vi har en gammal man här i min hemort som tidigare kunnat för mig berätta från sitt hem de åren, han är bondson född och om han lever till den 11 i denna blir han 100 år. Det var svåra år säger han på denna orten kanske värre än annorstädes, far och morfar hade ej så kämbart varit med om svält och nöd de åren i resp. Hjortsberga och Br: Hoby.

I slutet av 1870 talet intill 1890 blev en epok för jordbruket i denna trakt, de gamla jordbruksredskap upphörde med de många bönder som i slutet på 60 talet fick gå från sina gårdar, nya bönder kom i deras ställe med nya tidens kunnighet, nya tidens redskap, jorden bearbetades numer på bättre sätt, genom brukningsdelarnes sammanförande i enskiftesbruk. dikning, nyodling och blick för bättre utsäde, allt blev en hastig uppryckning vad jordbruk beträffar.

Lu F. 59.

3.
ACC. NR M. 10538: 2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

År 1813-1815 var det storskifte i Bråstorp vilket berörde även grannbyarna, 1873 åter skifte i Bråstorp, Bråstorp är den ena grannbyn här var det renskifte 1815-1816 något byaskifte har ej här förekommit sedan endast mindre korigeringar av enskilda gårdar 1822 och 1834 samt 1937-1938.

Byar inom socknen der fortfarande byastämman hållas äro Måstad, Gunnetorp, Möllekulla, i dessa byar förvaras byahorn och handlingar av vald älderman, byns folk träffas på en året förut bestämd plats hos någon byinnevånare och der avgöres för byn gemensamma ärende såsom jakt, fiske, grustag, vägunderhåll m.m..

Byar som tidigare hållit byastämman och på senare tid upphört är Jemsunda, Långsjö, Bråstorp, anledningen till upphörandet torde mest vara att inga ärende förelåg till behandling, även mindre sammanhållning inom byn kan föreligga.

Tjurförening, tröskförening, kontrollförening ersätter ej de gamla byalagen ty dessa föreningar omfattar tre till 5-6 byars intreserade och de utomstående kommer ej till dessa möten.

Här i orten började kontrollförening 1903, tjurförening

4.
ACC. NR M. 10538:3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1912, tröskförening 1925, fortlöper ännu.

Kalasrote har ej förekommit, roteindelning kom till stånd först då fasta skolor kom till stånd i orten alltså år 1871, benämnd skolrote, år 1869 fick Tvings socken ny kyrkoherde, han var skåning till börden och genom honom kom många nya ideer till församlingen, han var en skicklig jordbrukare och talade med bönderna om jordbruk och kreatursskötsel, själv brukade han sin prästgård som mönster för församlingsborna.

Så på ett tiotal år förändrades bilden ganska mycket, jorden dikades, ängsmarker uppodlades likaså sumpmarker och varje gård fick större livsrum, på 90 talet började bönderna inköpa gödning i säckvis först endast försöksvis men ökades givorna mer och mer, vid samma tid tog klöverodlingen fart på åkrarna och kreaturen kunde utfodras bättre, mjölken började förädlas i hemmen och det smör som blev över egen förbrukning avyttrades i Karlskrona, nu på 90 talet kunde bonden försälja både mjölk och smör, häigenom blev det kontantinkomst som tidigare ej förefunnits, det var på tiden ty här i orten hade skogarna hårt anlitats i de nödtider som passerats, skogen var kalhuggen nu.

4.
ACC. N:R M. 10538:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lövängar i riktig bemärkelse fanns ej här, men slåtteräng brukades, dessa började nu allt mer bli mindre, skörden var arbetsam och gav litet foder, det som ej kunde uppodlas till åker utlades till beteshage, nu var ju krutet tillgängligt och så började bönderna spränga sten å sina åkrar, ängsslåttern upphörde totalt 1900,

Slåtteräng i förhållande till odlad åker varierade å olika gårdar, i medeltal var det nog 1/4 del.

De yrkesmänniskor jag här tidigare omnämnt sökte sig till staden d.v.s. de yngre, de gamla uppehöll sitt yrke till döden, några yngre började ej, på 90 talet reste mycket ungdom till U.S.A., denna nya tid gav bonden tillfälle inköpa färdiga fabriksgjorda redskap de gamla träåder, träharvar, trägrepar, hemmasmida tjugor, hackor spader, dragstänger m.fl. som ej kan uppräknas kom nu i handeln fabriksgjort nått och trevligt, ådret fanns ju kvar ännu men användes ej i den utsträckning som tidigare, den gjutne järnplogen vann bondens beundran i början av 90 talet, min fader inköpte den förste plogen från Lyckeby gjuteri 1888, på större gårdar hade de plogar tidigare, de var gjorda av både järn och trä stora tunga och

5.
ACC. NR M. 10538:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

klumpiga, år 1900 kunde vi köpa nätta bra plogar av Norrahammars
fabrikat, dessa voro av stål.

Någon industri att tala om fanns ej i församlingen, Törnefors
bruk kopparhammare nedlades / noggrant beskrivets av riksdagsman
Emil Petersson i fortlöpande följd i Blekinge läns Tidning /.

År 1898 inköptes Alnaryd / det gamla Törnefors / av en driftig
man som anlade spik och kättigsmedjor der, 12-15 man syselsattes i
arbetet, men detta inverkade ej nämnvärt på ortens förhållanden i
öfrigt, arbetarne vore uppe ifrån landet, det som mest inverkade var
att skattekronan steg avsevärt och kunde kommunen renovera och bygga
nya skolhus utan höjd uttaxering, fabriken kom på obestånd 1918 och
avvecklades med förlust för många församlingsbor.

1920-1921 startades en trävarufabrik i Tvings by, den gick bra in-
till 1939 sedan har det ej varit någon vidare rörelse.

Stärkelsefabrik har vi i Tvings by sedan 1890, den har varit
en god tillgång de år potatisen slagit bra till, den går fortfarande.

Bränneri har även funnits, det upphörde 1880.

Emigration till U.S.A flykten till staden avfolkade lands-
bygden.

6,
ACC. NR M. 10538:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sättet att hanskas med pengar har i denna orten allttjämt varit sparsamt intill 1930, efter denna tid har vanligt arbetsfolks inkomst stigit så oerhört att någon sparsamhet förekommer inte, som jämförelse kan omnämnas att 1915 betalades kr. 1,50 för huggning av 3,15 km. ved, år 1930 kostade samma parti 7,-kr. år 1945 1946,15 kr.

Avlöningar in natura upphörde å smågårdarne i början av 1900 talet, undantagandes kosthåll för dräng och piga, årsavtal för tjänare upphörde 1912-1915 sedan blev avtalen månadslön.

Stataren fortsatte ju å stora gårdar till senare tid, jag har ingen erfarenhet i denna sak.

År 1890 byggdes en smalspårig järnväg genom min hembygd och genom socknen, samtidigt började allt folk reparera och måla sina byggnader i första hand de som syntes till järnvägen, sedan spred sig ut över hela socknen, hitintills fanns byggnader som ej fått någon färg på 100 år, även började på 1900 talet glasverandor uppsnickrade på frontsidan.

1880 fanns det 4 handlande inom socknen, befolkningen

ACC. NR M. 10538:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

uppgick då till omkring 3000, nu har vi 10 st. handlande samt der-
till charkuteriaffär, befolkningen har för närvarande minskat till
omkring 2000, detta visar penningtillgång och köpkrafts ökning un-
der så kort period, under min barndom fick bondens barn ej använda
så mycke som 2 öre till snask, det barn som någon enstaka gång för
en stor prestation fick en tolvskilling, den var rik som en kung.

Angående förändring inom hemmet så drog det ut på tiden
så länge de i hemmet förfärdigade varorna höll var det bra, men då
något nytt skulle anskaffas sändes ullen till någon fabrik och ut-
byttes mot kostymtyg eller filter, detta sätt blev allmänt i bör-
jan av 1900 talet, i enstaka gårdar der familjen var övertalig
fortsatte hemslöjden och fortsätter i någon gård ännu, fast myc-
ket sällsynt.

De gamla familjerna behöll sina enkla möbler intill död-
 dagar, från 1900 talets början började de som skulle sätta bo att
inköpa möbler från någon smålandsfabrik, det blev svarvat i alla
möjliga typer, linneföråden var ännu ^{ett} hegjort, 1930 talet kunde
erbjuda allt färdigt fabriksvara.

8.

ACC. N.R. M. 10538:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vägförbättringar kom igång redan 1876 ävenså större flodrensningar på gick under de , jag förut nämnt som svåra år, det var nog för att folk skulle få arbete och de arbetarna har för mig talat om hur svårt det var för deras magar att äta korn-havrebarkbröd,

S.k. fjädervagn var ej brukligt på 1870 talet, de första dylika vagnar inköptes av 2 bönder från Växiö år 1888, tidigare s.k. finvagnar var ju konstruerade på många olika sätt, det förekom å landsbygden vanliga arbetsvagnar med träaxlar på vilka något liknande en vagnsfjäder uppbar korgen, det förekom i denna ort att träslanor vilka fjädrade uppbar vagnskorgen m.m..

Umgängeslivet avtog i och med den nya tiden, byafolket träffades ju vid begravning, bröllopp, barnsöl, de gamla ostakalassen avtog då smör ost och mjölk började försäljas till staden, några offentliga nöjen förekom ej i denna orten, byfolket dansade vid ett vägskäl eller en lämplig allmänning vid tonerna av dragspel.

Några vetgiriga bönder, om så var möjligt slog sig samman om en tidning, i min hemby lästes tidning redan 1889 dagligen.

9.
ACC. N:R M. 10538:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrkbesökandet var mera allmänt före 1890, söndagen firades med vila och bibelläsning i flertalet bondehem, husföhhörens var beaktade mycket mer i äldre tid än nu, väckelserörelsen har å denna ort ej gjort något djupare intryck.

Jag kan ej av berättelser dra någon slutsats att det skulle varit goda tider 1850-1870 talen, här på orten blev 1870 talet en svår tid för folket och fick som jag förut omnämmt varannan bonde lämna sin gård och flytta till en stuga i skogen, att det var mera gynnsamt omkring 1850-1860 blev så klart särskilt för de som kom på bar backe 1870.

Den allmänna levnadstandarden höjdes samtidigt som inkomsterna ökade i någon mån, men på 1890 talet var bonden mycket försiktig med utgifter i god hågkomst vad som hände under 1870 talet.

Vad jag här nu meddelat gäller ju tre-fyra byar i mellan Blekinge som då och nu består av ska vi säga mellanstora jordbruk 10-20 nöt ett till 2 par dragare i en av byarna var då 64 personer nu 13 mantalskrivna. Staden har uppslukat de andra.

Tillägg

ACC. N:R M. 10538:10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Eric B. Karlsson
Härad: Medelstad Adress: Bråstorp TVING
Socken: Tving Berättat av: d.s.
Uppteckningsår: 1947 Född år 1880 i Tving

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Såsom svar å Eder ärade skrivelse om rättelse av " När
den nya tiden kom till bygden " får jag meddela att: 1813-1815 då
storskiftet pågick här i byn låg jordbruket nere, och i förhållande
till vad som jag omnämnt å 1 sidan, jorden bearbetades på bättre
sätt " åsyftas så sent som 1870 - 1890 den största omslaget sked-
de nog först på 1880 - 1890.

Efter storskiftet blev ju bonden tvingad att hålla sig inom
vissa gränser med sina odlingar, enskiftet kom 1830-1835 och då
blev en del ägor utbytta så att någon fart på jordbruket kan ej
förmärkas förän ovan nämnts.

Några maskiner förefanns ej före 1870 allt gjordes för hand
och med primitiva redskap, vilka i mångafall finnas kvar å går-
darna, en blick på dessa redskap ger en föreställning om vad ar-
bete det erfodrades och hur jorden kunde brukas. Att det blev

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 10538:11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

små förändringar efter såväl storskifte som också enskifte är fullt bevisat, jag menar till det bättre, men bonden tog sin föda och djurens föda genom röjning av skog och derefter svedjeland, vad vi nu benämner odlad jord var mycket ringa, slätterängar gav föda åt djuren, först efter enskiftet började bonden odla och kullivera svedjeland, mossar och myrar, dertill nödd och tvungen för sin utkomst, nu hade varje hemmanstal sin bestämda gräns, men som jag förut nämnt gick det mycket sakta, särskilt å de mindre gårdarna och här i mellanbygden av Blekinge.

Nu kanske jag återkommit med en del av vad jag tidigare uttalat, men jag har ej dubletter, jag nedskriver vad jag hört av far och farfar samt min egen iakttagelse under åren, även stöder jag mig på gamla köpebrev, lagfarter, bouppteckningar, dagsverkslistor, lantmäterihandlingar m.m..

Beroende av Edra frågelistors uppställning kan svaren ibland bli omkastade, jag brukar svara på varje fråga direkt om jag kan utan att sätta svaren i ordningsföljd med tiden.